

รูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างที่ดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี*

The study of model and networks of creating goodness community under the concept of Goodness Bank

พระราชวรมนี (พล อาภากร) Phra Rajvoramuni (Phol Apakaro)**

พระมหาประยูร โชติวโร Phramaha Prayoon Chothivaro***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างที่ดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการเสริมสร้างที่ดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาผลการเสริมสร้างที่ดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และ 3) ศึกษารูปแบบ และเครือข่ายการเสริมสร้างที่ดีของชุมชน ภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีการใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลผลการดำเนินงาน และความสำเร็จของการดำเนินงาน ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วนกับการวิเคราะห์ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประการไปด้วย 4 เครือข่ายที่สำคัญ คือผู้นำชุมชน, สมาชิกในชุมชน, กลุ่มอาสาสมัครภายในชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุและภาคการเรียนรู้เชิงประชาสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชน 2) คือการเชื่อมโยงหลักธรรมกับการดำเนินงานของธนาคารความดี มีทั้งสิ้น 3 หลักธรรมที่สำคัญได้แก่การดำเนินงานจะเน้นให้ความสำคัญกับหลักการอิทธิบาท 4 มุ่งเน้นให้เห็นความพากเพียรและความสม่ำเสมอในการทำงาน การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาโครงการ สามารถเชื่อมโยงได้กับหลักอปริหานิยธรรม 7 อันแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อผู้มีประสบการณ์และองค์ความรู้ในชุมชน อีกทั้งยังให้

* บทความวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างที่ดี ศึกษาผลการเสริมสร้างที่ดี และศึกษารูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างที่ดีของชุมชน ภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

Research article, this was funded by Buddhist Research Institute Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The objectives is to study into the process in creating Goodness, to study and analyze a result of creating goodness and to study model and networks of creating goodness in community in Phan district, Chiang Rai province, northern of Thailand.

** ดร. อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ และรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล jeanpoomsan@yahoo.co.th

Lecturer Dr. in Faculty of Humanities and Vice-Rector for Student Affairs, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. E-mail: jeanpoomsan@yahoo.co.th

*** ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อีเมล
kham_yoon@hotmail.com

Director of Students Affairs Division, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. E-mail:
kham_yoon@hotmail.com

เกียรติแก่สมาชิกที่ทำงานร่วมกันอีกด้วย ซึ่งส่งผลอย่างสำคัญต่อผลการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดผล 4 กล่าวคือ เป็นการเสริมพลังให้กับการทำงานในชุมชนมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขมากยิ่งขึ้น และ 3) รูปแบบการเสริมสร้างความดีมีทั้งสี่ 4 รูปแบบได้แก่ พัฒนากิจกรรมและความร่วมมือภายในชุมชน ใช้หลักการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน ขยายบทบาทการทำงานให้ทั่วถึงทุกกลุ่ม เครือข่ายการทำงานในชุมชนและสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรทางสังคมภายใน

คำสำคัญ: รูปแบบ, เครือข่าย, ธนาคารความดี, ความดี, กระบวนการ

Abstract

The Study of model and networks of creating goodness community under the concept of Goodness Bank has objectives including 1) to study into the process in creating Goodness under the concept of Goodness Bank in Phan district, Chiang Rai province, northern of Thailand, 2) to study and analyze a result of creating goodness under Goodness Bank concept in Phan district, Chiang Rai province, northern of Thailand, 3) to study model and networks of creating goodness in community in Phan district, Chiang Rai province, northern of Thailand. This study is an mixed method research with using exploratory questionnaire and In-depth interview, with participant observation, in order for receive information variously and completely.

This research was found as follows; first, networks participating to develop management of Goodness bank are including community leaders, community members, community volunteer development groups and civil society learning groups. Second, Dharmic principle which can apply for Goodness bank process are basic for success, conditions of welfare and power and Third, the pattern of goodness creating has four types such as developing activities and participation in community, applying Buddhist community principle link with groups of school, temple and community, expanding working role to every community volunteer development groups and making participation to community and social organization inside Huangom sub-district.

Keyword: model, network, goodness bank, goodness, process

บทนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ประกอบด้วยอุดมการณ์ (Ideology) หลักการ (Principle) วิธีการ (Method) วิธีทาง (Means) และเป้าหมาย (End) เพื่อนำพาบุคคลและสังคมไปสู่ความเจริญงอกงามทางจิตใจ และปัญญา ด้วยวิธีแห่งการปฏิบัติที่หลากหลาย หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่โบราณกาลและเป็นรากฐานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติไทยมาโดยตลอด แต่นโยบาย

การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจทำให้สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นแบบทุนนิยม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของคนไทยอย่างรวดเร็วทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง เพราะการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมืองใหญ่ มีผลกระทบทางด้านสุขภาพพลานามัย เกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคเอดส์ เป็นต้น ที่คร่าชีวิตของคนในวัยทำงานจำนวนมาก ส่วนปัญหาโรคที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่สมดุล เช่น โรคเครียด โรคเบาหวาน ความดันโลหิต อันเกิดจากพฤติกรรมการบริโภคนิยม และการดำเนินชีวิตที่ขาดสมดุลได้เปลี่ยนแปลงคนในสังคมให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สังคมมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น แกร่งแหย่ ชิงดีชิงเด่น เกิดความขัดแย้ง แบ่งเป็นพรรคเป็นพวก หลงมัวเมาในอบายมุข อันเนื่องมาจากการบริโภคสื่ออย่างขาดสติ การถูกเอารัดเอาเปรียบถูกชักจูงให้หลงผิด เชื่อในสิ่งที่ผิด ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของการทำความดี จนเกิดคำถามว่า การทำความดียังได้รับความดีจริงหรือไม่หรือวลีที่ขบถกล่าวกันก็คือ “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป” ทศนคติความเชื่อที่ผิดจากความจริงเหล่านี้ จำเป็นต้องรีบแก้ไขในเร็ววัน เพราะเป็นค่านิยม และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ต้องรีบแก้ไขให้ถูกต้องว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” การทำดี ต้องได้ดีแน่นอน มิฉะนั้นจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม การเข้าใจอย่างถูกต้องทำให้เกิดคุณภาพทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญา และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างมั่นใจ และมีความสุข

แนวคิดธนาการความดีจึงถูกนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งธนาการความดีเป็นแนวคิดที่มีความมุ่งหมายเพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำหลักธรรมที่เป็นนามธรรมและจับต้องได้ยาก ให้จับต้องสัมผัสได้อย่างวัตถุทั่วไป และเป็นรูปธรรม โดยผ่านขบวนการแห่งธนาการความดี ซึ่งมีรูปแบบการทำงานเหมือนกับธนาการพาณิชย์ทั่วไป ต่างกันเพียงการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการตามหลักวิชาการสมัยใหม่อย่างรูปแบบธนาการ ผู้ที่ทำความดีสามารถนำความดีของตนมาฝากธนาการ สะสมเป็นคะแนนความดี และคะแนนความดีนี้ก็สามารถถอนออกมาเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของเมื่อยามขัดสนได้ การทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนมีแรงบันดาลใจและมีการทำความดีมากขึ้น ผ่านรูปแบบของธนาการความดีนั้น จึงเป็นการช่วยให้สภาพแวดล้อมทางสังคมมีแนวโน้มพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น การศึกษาของพระราชปัญญารักษ์ (สิงห์คำ ขยวีโร) (2555) แสดงให้เห็นแนวทางการเกิดขึ้นของธนาการความดีของตำบลห้วยม อำเภอกพาน จังหวัดเชียงราย ว่าเกิดขึ้นภายใต้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยมีเงื่อนไขทางสังคม คือทุนทางสังคมเชิงลบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องอบายมุข ความขัดแย้งระหว่างผู้นำกับผู้นำ ชาวบ้านกับชาวบ้านด้วยตนเอง และการเกิดคำถามต่อความสงสัยและความไม่มั่นใจในเรื่องของการทำความดี ซึ่งทุนทางสังคมเชิงลบดังกล่าวได้นำมาสู่การเป็นข้อมูลเบื้องต้นของการเกิดธนาการความดีตำบลห้วยม เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมของคนในตำบลห้วยมให้ดีขึ้น โดยผ่านขบวนการภายใต้แนวคิดธนาการความดี สอดคล้องกับการศึกษาของชะลอ เอี่ยมสุทธิ และคณะ (2558) ที่ได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการเกิดขึ้นของธนาการความดีชุมชนแม่เจ้าอยู่หัว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เกิดจากทุนทางสังคมเชิงลบของชุมชน คือชุมชนมีปัญหาการแผ่ระบาดของยาเสพติด แพร่หลายทั้งในเยาวชนและผู้ใหญ่ และคนในชุมชนยังมีพฤติกรรมติดการพนันในหลายรูปแบบ ทำให้ชุมชนแม่เจ้าอยู่หัวอยู่ในสภาพที่อ่อนแอลงทุกวันและกลายเป็นปัญหาสะสมที่ยากจะหาทางออกได้ ซึ่งผู้นำชุมชนและคนใน

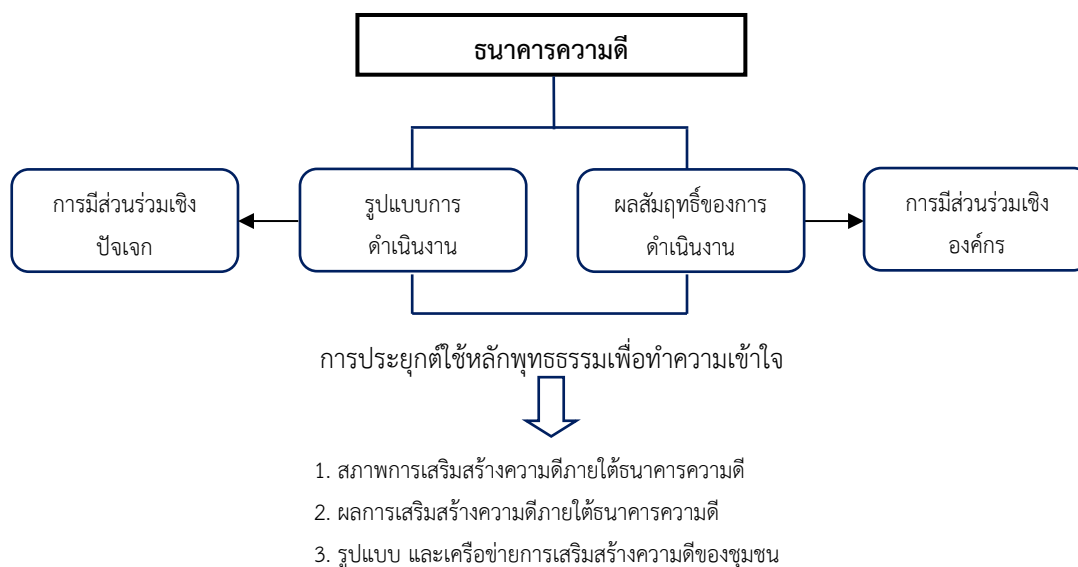
ชุมชนแม่เจ้าอยู่หัวกลุ่มหนึ่งจึงคิดจะสร้างกระบวนการแก้ปัญหาโดยชุมชนเอง แนวคิดธนาคารความดีจึงเป็นทางเลือกหนึ่ง โดยกำลังดำเนินการที่จะสร้างธนาคารความดีขึ้นมา เพื่อหวังว่าธนาคารความดีดังกล่าวจะมีส่วนทำให้พฤติกรรมการศึกษาเสพติดและติดการพนันของคนในชุมชนค่อยๆ หดไป ผ่านการบำบัดโดยสภาพแวดล้อมของชุมชนเอง

จากการดำเนินการตามแนวคิด “ธนาคารความดี” แนวคิดและกระบวนการดำเนินการของหน่วยอบรมประชาชนตำบลห้วยม้อ อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย ทำให้ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะอนุกรรมการการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นให้ได้รับรางวัลวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย และรางวัลผู้ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นต้น นับได้ว่าหน่วยอบรมประชาชนตำบลห้วยม้อ ได้ดำเนินการสร้างทัศนคติให้ถูกต้องแก่ประชาชนโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยมีเป้าหมายร่วมกันคือเกิดเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่และสังคม ดังนั้น รูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างธนาคารความดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี ดังกล่าวจึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ทราบว่า รูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างธนาคารความดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดีของตำบลห้วยม้อ อำเภอฟาน จังหวัดเชียงรายเป็นอย่างไร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างธนาคารความดีในระดับตำบล และขยายผลการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้คนทำความดี สร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่กระทำความดีกับการที่ได้เห็นความดีของตน ไปสู่หน่วยอบรมประชาชนตำบลต่างๆ ทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างธนาคารความดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างธนาคารความดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย
- 3) เพื่อศึกษารูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างธนาคารความดีของชุมชน ภายใต้แนวคิดธนาคารความดี อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยมุ่งเน้นการศึกษาลักษณะการเสริมสร้างความดี ภายใต้แนวคิดธนาการความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเสริมสร้างความดีภายใต้แนวคิดธนาการความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ขณะเดียวกันก็สร้างเครือข่ายรูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างความดีภายใต้แนวคิดธนาการความดีประจำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั่วประเทศ

2) ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ห้วยม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานของมหาเถรสมาคม ที่มอบหมายให้เจ้าอาวาส ได้ทำหน้าที่สังเคราะห์ประชาชนภายใต้แนวคิดธนาการความดี ด้วยเหตุผล คือ เป็นหน่วยอบรมประชาชนที่ได้รับรางวัลในระดับชาติและประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยจะดำเนินการศึกษาสัมภาษณ์กับพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะจง และการศึกษาจากการสังเกตจากกระบวนการที่เกิดขึ้นในชุมชน

ผลการวิจัย

1) สรุปผลการวิจัยเชิงเอกสาร

การดำเนินงานของธนาการความดีนั้น มีเป้าหมายและลักษณะที่สำคัญ 2 ประการกล่าวคือ 1) เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุข 2) เพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนความดี โดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในลักษณะของคะแนนความดี โดยมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเสริมสร้างความดีและสังคมคุณธรรม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ผลจากการดำเนินการธนาการความดี สามารถทำให้คนในชุมชนมีความสุข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยได้รับค่าความดีเป็นสิ่งตอบแทนแล้วสามารถนำมาแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของได้ ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ 8 ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุหิตย์ อาภากร (2557) ที่อธิบายให้เห็นบทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนากับการสร้างเครือข่ายทางสังคมและปริมณฑลของการทำงานว่า นับตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันขอบข่ายการดำเนินงานของพระพุทธศาสนาได้ถูกบูรณาการให้เข้ากับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลักการและวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาได้มีการขยายขอบเขตไปสู่การดำเนินการในมิติต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านความเชื่อ พิธีกรรมและการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนทางสังคมวิถีชีวิตและการแสวงหาความพึงพอใจที่เป็นลักษณะเฉพาะเพื่อตอบสนองความ เป็นปัจเจกและกลุ่มบุคคลมากขึ้น ความหลากหลายทางสังคมดังกล่าวทำให้ผู้คาดหวังจากพระพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตลอดจนมีความเข้าใจและรับรู้พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการไม่เหมือนกัน ด้วยสภาพเช่นนี้เรียกร้องให้ พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องสภาพสังคม จึงได้เกิดกลุ่มพระสงฆ์

และกลุ่มองค์กรชาวพุทธที่มีความสนใจเฉพาะด้านได้นำหลักพุทธธรรมขึ้นมาศึกษาและปฏิบัติเพื่อตอบสนองลักษณะเฉพาะกลุ่มและมีเป้าหมายในเชิงพุทธที่ยังสัมพันธ์กับคัมภีร์กระแสหลัก คือ พระไตรปิฎก หรือ พระพุทธศาสนาในภาพรวม จึงทำให้เห็นสภาพการณ์ของพระพุทธศาสนาในมิติใหม่ที่มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมากยิ่งขึ้น โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มพระสงฆ์และเครือข่ายที่ทำงานขับเคลื่อนสังคมใน 5 แนวทาง ดังนี้

(1) กลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงานเผยแผ่พุทธธรรมในแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา เช่น สวณโมกขพลาราม สายวัดหนองป่าพง สายวัดหลวงพ่อดุสิต สายวัดพระธรรมกาย เป็นต้น

(2) กลุ่มพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อสังคมในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ เช่นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (พระสุบิน ปณีโต) วัดพระบาทน้ำพุ กลุ่มเครือข่ายพระสงฆ์พัฒนาภาคเหนือ

(3) กลุ่มที่มีการสื่อสารทางสังคมและกลุ่มที่ประยุกต์แนวคิดจากนิกายอื่น เช่น กลุ่ม เสถียรธรรมสถาน สถาบันวิมุตตยาลัย (ว.วชิรเมธี) กลุ่มหมู่บ้านพลัมในประเทศไทย เป็นต้น

(4) กลุ่มองค์กรสงฆ์สายการศึกษาด้านปริยัติจากระบบดั้งเดิมที่มีส่วนในการส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ เช่น สายนักธรรม-บาลี กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สำนักปฏิบัติธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง

(5) กลุ่มองค์กรสงฆ์สายการปกครองที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีโครงการบริหารจัดการตั้งแต่ในระดับภาค จังหวัด ไปจนถึงในระดับตำบล โดยมีบทบาทหลักในการดูแลพระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาในภาพรวมทั่วประเทศ

องค์กรของพระสงฆ์เหล่านี้ประสบความสำเร็จในการทำงาน เนื่องมาจากการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นหลักในการดำเนินงาน โดยพระสงฆ์ทั้ง 5 กลุ่มมีเป้าหมายในการดำเนินงานแตกต่างกันตามระดับของการพัฒนาบุคคลและสังคม คณะสงฆ์บางกลุ่มมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและปัญญาในลักษณะของการปฏิบัติธรรมโดยตรง คณะสงฆ์บางกลุ่มมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งพระสงฆ์กลุ่มนี้มีเป้าหมายหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน

โดยจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของธนาการความดีประสบความสำเร็จนั้นเป็นไปตามการศึกษาของนครธม กันทายอด (2557) ที่กล่าวว่าเงื่อนไขและบริบทที่หนุนเสริมให้เกิดการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

(1) ผู้นำการมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตำบลหัวงมีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ นายวินัย เครือไชย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวง และพระครูสุจิตต์กัลยาณธรรม เจ้าอาวาสวัดศรีเมืองมูล ที่ได้ทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการพัฒนาตำบลหัวงเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนตำบลหัวง

(2) การมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริม องค์การบริหารส่วนตำบลหัวงได้มีส่วนสำคัญในการหนุนเสริมให้เกิดการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น การมีกลไกการประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวงร่วมกับหน่วยงานต่างๆ การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร สถานที่ ในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ

(3) การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุได้มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยได้กำหนดเป้าหมาย คือ “รู้จริง ปฏิบัติได้ถ่ายทอดเป็น” เพื่อให้เจ้าหน้าที่ นักเรียนผู้สูงอายุ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ตระหนักถึงเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ

(4) การประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้ององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นได้ประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกลไกการประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ซึ่งจะมีการประชุมประจำเดือนทุกวันที่ 7 ของทุกเดือน เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานแต่ละหน่วยงาน การประชุมกันในตำบล จึงนำไปสู่การสร้างร่วมมือในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ

(5) มีการเรียนรู้และมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นได้ดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแรกๆ ที่มีการเริ่มการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ข้อดี ข้อเสีย ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

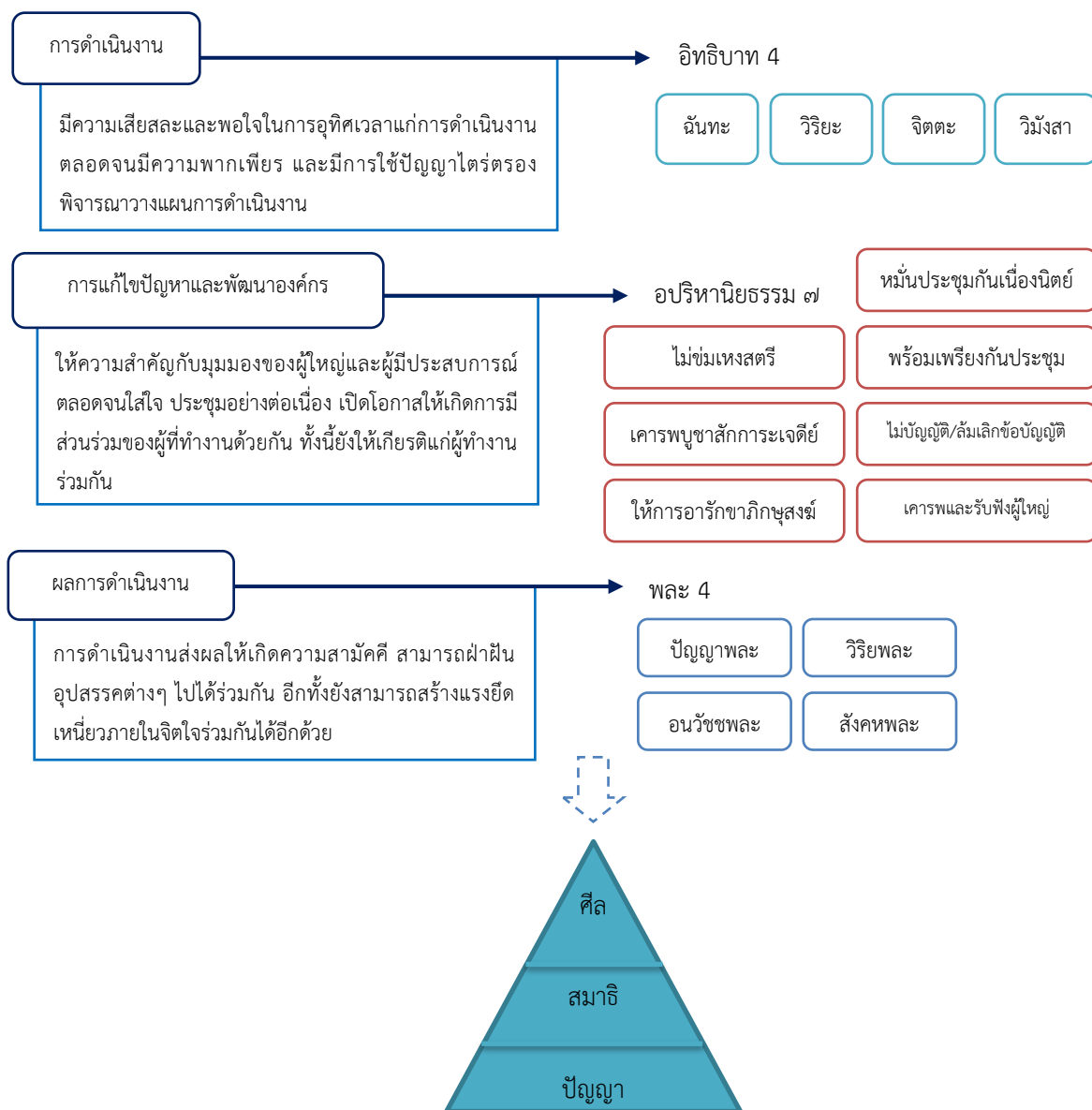
(6) ธนาคารความดีเป็นกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ภายใต้สังคมแห่งคุณธรรม จากผลการดำเนินงานธนาคารความดีทำให้เกิดโรงเรียนผู้สูงอายุภายใต้ร่มของธนาคารความดี ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรม

2) สรุปผลการวิจัยด้านการวิเคราะห์การเสริมสร้างความดี ภายใต้นโยบายแนวคิดธนาคารความดี

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับปัญญาเป็นอย่างยิ่ง เพราะนำไปสู่การเข้าใจตนเอง สังคม จนถึง การหลุดพ้นจากวัฏสงสาร หลักปัญญานั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญใน “ไตรสิกขา” คือ ศีล สมาธิ และปัญญา กล่าวคือ ไตรสิกขา เป็นเครื่องนำพาไปสู่การพัฒนาบุคคลเพื่อการบรรลุเป้าหมายของดุลยภาพของชีวิต โดย องค์ประกอบของไตรสิกขา คือ 1) ศีล เป็นขบวนการระเบียบปฏิบัติ (วินัย) เพื่อให้เกิดความชอบ การกระทำชอบ และการประกอบอาชีพชอบ เป็นแนวทางและกรอบที่กำกับการกระทำหรือการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในการที่จะไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ผู้ที่มีศีลย่อมจะประกอบกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อรักษาชีวิต รักษาทรัพย์ รักษาครอบครัว รักษาสุขภาพหรือมิตรภาพ และรักษาสติปัญญาของตน 2) สมาธิ เป็นขบวนการฝึกอบรมจิตเพื่อให้จิตใจผ่องใส เบิกบาน เป็นหนึ่งเดียวเหมาะสมกับการงาน เป็นการพัฒนจิตสำนึกที่ดีเพื่อให้เกิดความเพียรชอบ การระลึกชอบ และมีจิตสำนึกที่ชอบ และเป็นขบวนการเพื่อให้จิตมีความสมดุล เกื้อหนุนให้สิ่งที่รับเข้ามาในชีวิตดำเนินไปด้วยความดีงามจนเข้าถึงการหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสพื้นฐานทั้งปวง 3) ปัญญา เป็นขบวนการทางความรู้ เป็นวิธีการอบรมศึกษาเพื่อให้เกิดวิชาความรู้และปัญญา ซึ่งจะยังผลให้เกิดมีทัศนะ ความเชื่อ ค่านิยมที่ถูกต้อง มีความดำริไตร่ตรองที่ชอบ ปัญญาเป็นตัวควบคุมกำหนดการรับชนิดต่างๆ เข้าสู่ชีวิต หากบุคคลประกอบด้วยปัญญาย่อมรักษาดินได้ มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ในทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ มุ่งเน้นความมีปัญญารู้เท่าทันกับการบริโภคและใช้ประโยชน์ เพื่อการการผลิตและการบริโภคด้วยปัญญา มุ่งเน้นความไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่เน้นประโยชน์ส่วนตน ใช้ปัญญาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ทั้งนี้การดำเนินการของกลุ่มเครือข่ายธนาคารความดี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีเป้าหมายและหลักการที่ชัดเจนในการพัฒนาชุมชน ผ่านกลไกการสร้างเสริมความดีของคนในหมู่บ้าน จึงสามารถเชื่อมโยงให้เห็นการตลกผลึกทางความคิดของการนำ

หลักการไตรสิกขา ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันจนสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างประสบความสำเร็จ

โดยจากการศึกษาสามารถเชื่อมโยงแนวทางการประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนากับธนาการความดีได้ดังต่อไปนี้ **อิทธิบาท 4** กล่าวคือการดำเนินงานของกลุ่มผู้นำและชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาการความดีสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทการเสียสละและความพอใจต่อการอุทิศเวลา ตลอดจนทุนทางสังคมและเศรษฐกิจส่วนตัวเพื่อการดำเนินงานของส่วนร่วม นอกจากนี้ยังหมั่นพากเพียรดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ อย่างต่อเนื่องอีกด้วย **อปปริหานิยธรรม 7** กล่าวคือการดำเนินงานที่ผ่านมาของเครือข่ายธนาการความดีได้ให้ความสำคัญกับมุมมองของผู้ใหญ่และผู้มีประสบการณ์ ตลอดจนให้ความสนใจรับฟังสมาชิกสะท้อนและระดมกันแก้ไขปัญหา ผ่านการประชุมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเน้นการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ที่ทำงานด้วยกัน ซึ่งถือว่าสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจร่วมกันของสมาชิกและ **หลักพละ 4** ผลของการดำเนินงานของกลุ่มธนาการความดี เกิดผลสำเร็จที่ชัดเจนประการหนึ่งคือคนในชุมชนสามารถเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้มีเครือข่ายที่สามารถจะดึงความสนใจจากภายนอกให้มาร่วมมือกันทำงานได้ ความสำเร็จจึงมีมากขึ้นและขยายการดำเนินงานออกไปสู่คนในชุมชนและชุมชนรอบข้างได้

แผนภาพที่ 2 แสดงการเชื่อมโยงแนวทางการประยุกต์พระพุทธานุศาสนากับธนาการความดี

3) สรุปผลการวิจัยด้านรูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างความคิดของชุมชน ภายใต้แนวคิด ธนาการความดี

ธนาการความดีขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้อ อำเภอกวน จังหวัดเชียงราย เป็นธนาการที่มีรูปแบบการดำเนินงานคล้ายกับธนาการพาณิชย์ทั่วไป มีการรับฝากและถอนแต่จะแตกต่างกันตรงที่ธนาการพาณิชย์ทั่วไปรับฝากถอนในรูปของเงินตรา แต่ตำบลห้วยม้อเปิดธนาการความดีเพื่อรับฝากและถอนความดีเป็นหลัก ซึ่งแม้ว่าความดีนั้นจะไม่สามารถจับต้องเป็นรูปธรรมได้แต่แท้ของการสะสมความดีของคนในตำบลห้วยม้อ นั้น สามารถที่จะมาแลกเป็นสิ่งของที่ป็นรูปธรรมกลับคืนไปได้ ธนาการความดีขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้อ ในปัจจุบันมี 13 สาขา ใน 13 หมู่บ้าน และมีอีก 3 สาขา ในโรงเรียน 3 โรงเรียนของตำบลห้วยม้อ รวม

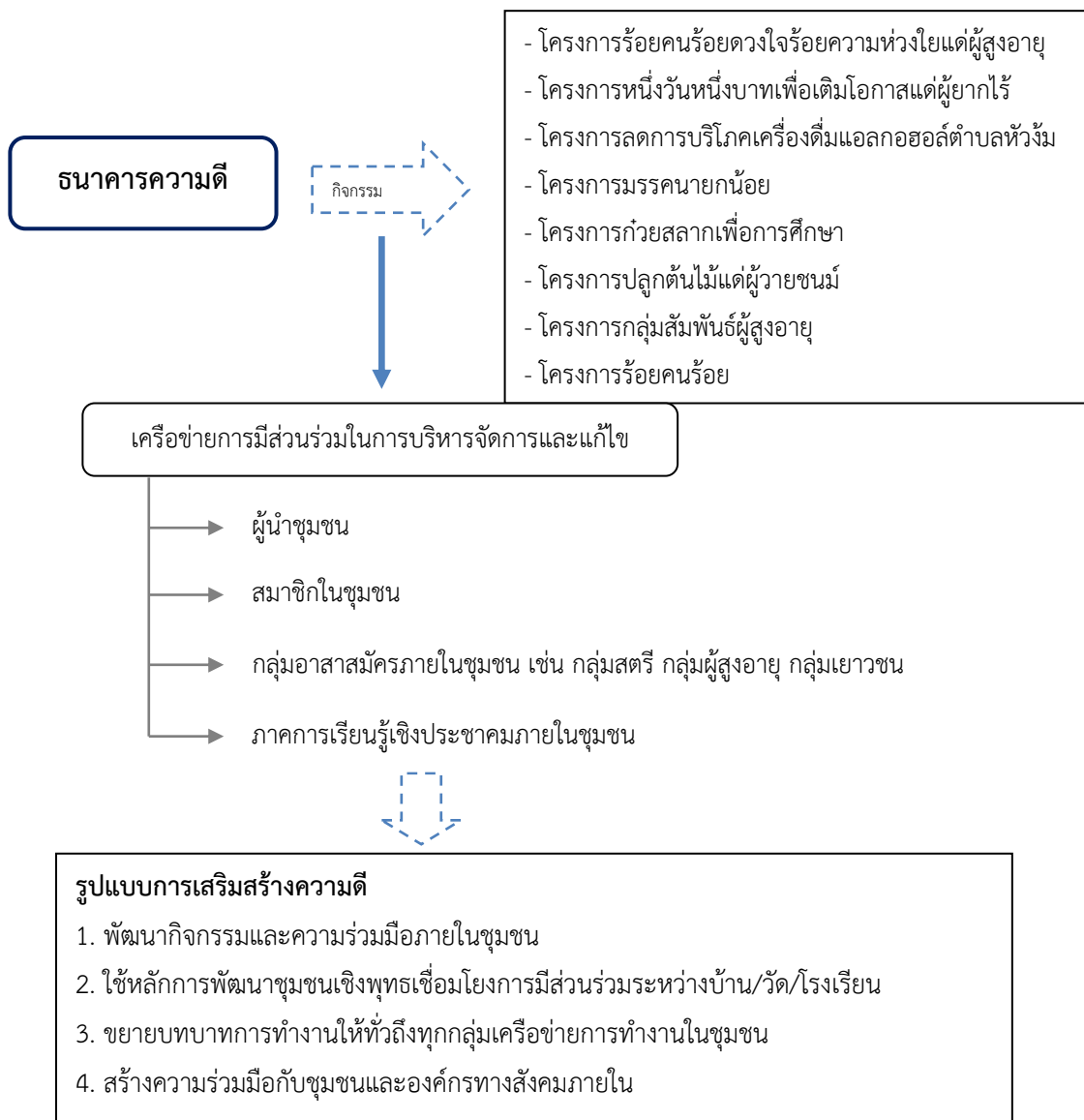
ทั้งหมดเป็น 16 สาขา โดยมีรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารความต้องการการบริหารส่วนตำบลหัวงัม และกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการของธนาคารความดี รวมถึงเมนูความดี และคะแนนจากการฝากความดี ดังต่อไปนี้

จากนโยบายในการส่งเสริมให้คนทำความดี และสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่ทำความดีกับการที่ได้เห็นความดีของตนเกิดประโยชน์เป็นรูปธรรมสามารถที่จะจับต้องได้ เช่นเดียวกับการที่คนที่ทำมาหากินอย่างสุจริตเพื่อให้ได้เงินเพื่อใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต เมื่อทำงานได้เงินมาก็เกิดความภาคภูมิใจในเงินที่ได้มาจากน้ำพักน้ำแรงของตน และเมื่อมีเงินเหลือก็นำไปฝากธนาคารเกิดความอบอุ่นใจ จึงได้เกิดแนวความคิดนำรูปแบบของ "ธนาคาร" มาเป็นต้นแบบในการดำเนินงานของ "ธนาคารความดี" โดยให้ผู้ที่ทำความดีสามารถนำความดีของตนเองมาฝากธนาคารได้ สามารถสะสมความดีได้ โดยปฏิญาณตนต่อหน้าพระรัตนตรัยเพื่อตั้งมั่นทำความดีตามที่ตั้งใจไว้ ซึ่งเป็นการยากที่จะพิสูจน์หรือเชื่อได้ว่าผู้ที่มาฝากความดีจะสามารถทำความดีได้ตามที่ฝากหรือไม่ แต่เนื่องจากเป็นโครงการที่ส่งเสริมคนดี ก็เชื่อในความซื่อสัตย์ ของผู้ฝากความดี ซึ่งหากผู้ฝากไม่สามารถทำความดีได้ตามที่ตนตั้งใจไว้ ก็สามารถถอนความดีได้ ความดีที่ปรากฏในสมุดธนาคารก็จะสามารถสร้างความภาคภูมิใจ และความอบอุ่นใจให้กับเจ้าของความดีได้ หรือหากมีความดีมากแล้ว หากขัดสนในเรื่องปัจจัยในการดำรงชีวิต ก็สามารถถอนความดีแล่งสิ่งของเหล่านี้ได้ ซึ่งสิ่งของต่างๆ ก็จะมาจากการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป คณะสงฆ์ และจากกองทุน 1 วัน 1 บาท เพื่อเติมโอกาสให้กับผู้ยากไร้ อย่างไรก็ตามแม้หลักในการนำความดีมาแล่งสิ่งของจะเป็นหลักการแรกเริ่มของการจัดตั้งธนาคารความดีขึ้นภายในหมู่บ้านแต่หลักการดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นคำตอบของการทำความดี เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งของคนที่ขาดแคลนเท่านั้น เพราะหลักการของธนาคารความดีคือ "ทำความดีสร้างค่าความเป็นคน ยามขัดสนเราให้แล่งเป็นสิ่งของ" และจากการดำเนินงานของธนาคารความดี โดยสมาชิกเริ่มแรกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีการสมัคร ฝาก – ถอนความดีมากขึ้นเรื่อยๆ จนบัดนี้ก็พบว่าผู้ที่ถอนความดีแล่งสิ่งของน้อยมาก ซึ่งผู้ที่ถอนความดีมาแล่งสิ่งของก็เป็นผู้ที่ขาดทุนทรัพย์จริงในชุมชน หลังจากได้สิ่งของไปแล้วภายหลังคนกลุ่มนี้จึงทำความดีโดยอุทิศตนเพื่อทำงานให้สังคมในโอกาสต่างๆ และนำความดีมาแล่งสิ่งของซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต จึงถือได้ว่าการดำเนินงานตามโครงการธนาคารความดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขณะนี้เริ่มแพร่กระจายเป็นที่รู้จักในกลุ่มคนต่างๆ มากขึ้น ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลหัวงัม และทุกหน่วยงานก็ได้ประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้คนทำความดี และร่วมเป็นสมาชิกธนาคารความดีกันมากขึ้น

การพัฒนาแนวคิดการก่อตั้งธนาคารความดี เป็นแนวทางที่เกิดจากฝ่ายผู้นำชุมชนได้ตระหนักว่าสำนักจิตสาธารณะของคนในชุมชนเริ่มขาดหายไปและจะทำให้งานพัฒนาในชุมชนนั้นไม่ราบรื่น เนื่องจากการไม่ให้ความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งนอกจากจะเกิดปัญหาด้านการขาดทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาชุมชนแล้วการไม่มีจิตสาธารณะยังชี้ให้เห็นได้อีกว่า ศีลธรรมของคนในชุมชนกำลังเสื่อมถอย วัฒนธรรมประเพณีถูกละเลยจากคนในชุมชน เยาวชนไม่ถูกกระบวนการขัดเกลาโดยครอบครัวหรือคนใกล้ชิด ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถ มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีอันเนื่องมาจากไม่ได้รับความใส่ใจจากลูกหลาน ปัญหาเหล่านี้จะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยากแก่การแก้ไขได้ ดังนั้นเมื่อมีการรวมกลุ่มของประชาคมหมู่บ้านในตำบลหัวงัม จึงเกิดเป็นเวทีในการระดมความคิดที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและจิตวิญญาณของคนในชุมชนที่มีความรับผิดชอบมีจิตสาธารณะกลับคืนมาสู่ชุมชนอีกครั้ง

การดำเนินโครงการต่างๆเพื่อส่งเสริมให้คนทุกระดับและทุกภาคส่วนทำความดีนั้น เนื่องจากประชาชนในตำบลห้วยงิ้ว มีความแตกต่างทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ จึงทำให้ชาวบ้านหลายคนที่ตั้งมั่นในการทำมาหากิน เมื่อพบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตเกิดความท้อแท้กับการทำความดี จึงเกิดเป็นคำถามมากมายเกี่ยวกับการทำความดีซึ่งเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ อันได้แก่ ความดีคืออะไร ความดีมีจริงหรือไม่และทำความดีไปแล้วได้ผลอะไรตอบกลับมาบ้าง โดยชาวบ้านอาจตั้งคำถามเป็นภาพกว้างๆซึ่งชาวบ้านรู้ว่าคุณค่าความดีนั้นคืออะไรตามความหมายด้านจริยธรรมแต่อย่างไรก็ตามก็เกิดความไม่มั่นใจในการทำมาหากิน ซึ่งคำถามหรือข้อสงสัยเช่นนี้พบบ่อยมากขึ้นเมื่อเกิดโครงการทำความดีถวายในหลวง จากคำถามของชาวบ้านที่ได้สะท้อนมาสู่องค์การบริหารส่วนตำบลนี้ได้กลายมาเป็นคำถามขององค์กรที่ต้องการหาคำตอบของการทำความดีให้กับชาวบ้าน จึงได้จัดเวทีในการร่วมกันค้นหาคำตอบ คือเวทีประชาคมหมู่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้านของตำบลห้วยงิ้ว ตามโครงการ “องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยงิ้วพบประชาชนประจำปี 2550” ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี แต่ครั้งนี้มีวาระสำคัญในการร่วมกันค้นหาคำตอบของการทำความดีและร่วมกันค้นหาคุณธรรมความดี อันได้แก่ การสำรวจประเพณี วัฒนธรรมและกิจกรรมทางสังคมที่ดึงดูดใจของชุมชน

ดังนั้น ประชาคมตำบลห้วยงิ้วเปรียบเสมือนเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะของคนในตำบล โดยมีตัวแทนหมู่บ้านต่างๆ และกลุ่มคนที่รับผิดชอบงานต่างๆ ในชุมชนมาพบกันเพื่อประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชุมชน พระครูสุจริตญาณธรรม เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการพัฒนาและการเผยแผ่ในชุมชน ได้เสนอแนวคิดของการทำความดีที่เป็นเรื่องนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญของการทำความดีและดึงความมีจิตสาธารณะกลับมามากขึ้น แนวคิดนี้ได้รับการตอบรับจากคนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนล้วนแต่ขานรับแนวทางและแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลความดีไปปรับใช้กับงานของตนในการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้น

แผนภาพที่ 3 รูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างความดีของชุมชน ภายใต้แนวคิดธนาकरความดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและองค์กรบริหารส่วนตำบลหัวงัม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย ควรร่วมมือกันเผยแพร่รูปแบบและเครือข่ายการเสริมสร้างความดี ภายใต้แนวคิดธนาकरความดี ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการออกสู่สังคม เพื่อให้เกิดการถอดบทเรียนและนำไปประยุกต์ใช้ให้มากยิ่งขึ้น

2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย โดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ควรพัฒนาเอกสารวิชาการที่เน้นให้สังคมมีความเข้าใจความเข้าใจและสามารถสะท้อนถึง การนำรูปแบบและแนวทางการประยุกต์หลักพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาสังคมไทย

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย ควรนำข้อมูลการดำเนินงาน ลักษณะโครงการ ส่งเสริมความดีภายใต้แนวคิดธนาคารความดี มาพัฒนาเป็นข้อมูลเพื่อถอดบทเรียนมาดำเนินงานภาพรวมดังกล่าว เพื่อขยายผลไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ เพราะการมีบริบททางสังคมและ วัฒนธรรมร่วมกันอาจเป็นจุดส่งเสริมการพัฒนาแนวทางร่วมกันได้ผลมากยิ่งขึ้น

4) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อำเภอกวน จังหวัดเชียงราย ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถอด บทเรียนการดำเนินงาน ปัจจัยสู่ความสำเร็จและการบริหารจัดการเชิงการเรียนรู้ต่างๆ สู่สังคมภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ตำบลห้วยม อำเภอกวน จังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการจัดการองค์การทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการโดยองค์กรทางพุทธศาสนาลักษณะอื่นๆ เช่น เครือข่ายสังฆะสมทรัพย์ เครือข่ายธนาคารข้าว เป็นต้น เพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนา องค์การทางเศรษฐกิจแนวพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมไทย

2) ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่แนวคิดธนาคารความดีและการปลูกจิตสำนึกการทำ ความดี ให้ขยายผลให้ประสบความสำเร็จในสังคมไทยมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

กาญจนา ตันโพธิ์. (2556). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สาระัตถะในงานประพันธ์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต โต)” Veridian E-Journal SU ปีที่ 6, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน): 479-492.

ชะลอ เอี่ยมสุทธิ และคณะ. (2558). การสร้างธนาคารความดีเพื่อแก้ปัญหาสังคมของหมู่บ้าน: กรณีศึกษา ชุมชนแม่เจ้าอยู่หัว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (อยู่ระหว่างดำเนินการ แล้วเสร็จปี 2558)

นธกรณ กันทยอด. (2557). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวทางการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อำเภอกวน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2531). ธัมมิกเศรษฐศาสตร์: ปรัชญาเศรษฐศาสตร์สังคมของชาวพุทธ. กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.

- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2533). **รากฐานพุทธจริยศาสตร์สำหรับสังคมไทยร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลคิมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). **การพัฒนาที่ยั่งยืน = Sustainable development**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลคิมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2547). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (Buddhist Economics)**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระใบฎีกาสุพรรณ ตปสีโล. (2553). **ขบวนการพุทธใหม่ในประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจรัญโรจน์ ปาโส. (2545). **การประยุกต์ใช้พุทธธรรมกับการทำกิจกรรมในชุมชนของพระสงฆ์ กลุ่มเสขิยธรรม**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหามานโนช ศึกษา. (2539). **พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม: ศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมของพระพยอม กัลยาโณ**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. (2553). **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**. กรุงเทพฯ: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร และคณะ. (2556). **การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. นนทบุรี: สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ขยวโส). (2555). **กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หนเหนือ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญรัก ดาวเรือง. (2555). **การพัฒนาชุมชนโดยใช้ธนาการความดีเป็นเครื่องมือ: กรณีศึกษาดธนาการความดีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2556). **การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมไทย**. โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. (2545). **กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.

อภิชัย พันธเสน. (2539). **พัฒนาชนบทไทย: สมุทัยและมรรค แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา**.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

Chris De Boer. (2013). "Buddhist values, sustainability and leadership." **Veridian E-Journal SU**
Vol.6, No.1 (January–April): 1-10.

Translated Thai Reference

Primary Data

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). **The Pali Canon Thai Language (Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition)**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printer.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1989). **Commentary Pali Language (Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition)**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printer.

Secondary Data

Boer, C. D. (2013). "Buddhist values, sustainability and leadership." **Veridian E-Journal SU**
Vol.6, No.1 (January–April): 1-10.

Daoreang, P. (2012). **Community Development by Goodness Bank: Case Study of Goodness Bank in Hua Ngom Sub-District Administration Office, Phan District, Chiang Rai Province**. Thesis of Master of Science in Community Development, Faculty of Social Administration, Thammasat University.

Iamsud, C and Others. (2015). **Goodness Bank Building for Solve Village Problems: Case Study of Maechaoyuhou Community, Maechaoyuhou Sub-District, Chianyai District, Nakhon Si Thammarat Province**. Bangkok: Community Based Research Division, The Thailand Research Fund.

Kantayod, N. (2014). **The Elder Quality of Life Development Through Elder School Management Model in Hua Ngom Sub-District Administration Office, Phan District, Chiang Rai Province**. Thesis of Master of Science in Community Development, Faculty of Social Administration, Thammasat University.

Phrabaidega Supot Tabaselo. (2009). **Neo – Buddhist Movements in Thailand**. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto). (2005). **Buddhist Economics**. Bangkok: Sahadhammik.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1998). **Buddhadham**. 3th ed. Bangkok: Thammasapa.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2004). **Dictionary of Buddhism (Terminology Edition)**. 12nd ed. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printer.

- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1998). **Sustainable Development**. Bangkok: Komol-Keemthong Foundation.
- Phramaha Jaronrod Paso. (2002). **The application of using Thamma with doing activities in a community of Sekhiyathamma monk group**. Thesis of Master of Social Administration, Faculty of Social Administration, Thammasat University.
- Phramaha Manot Suksa. (1996). **Buddhism and Social Development: A Study of Phra Sanghadhikaras Opinions on Phra Phayom Kalayano is Social Development Programs**. Thesis of Master of Social Administration (Social Work in Education), Faculty of Social Administration, Thammasat University.
- Phramaha Suthit Aphakaro. (2010). **Sustainable Community Happiness Indicators**. Bangkok: Learning and Empowerment for Healthy Communities Institute.
- Phramaha Suthit Aphakaro and Others. (2013). **The Development of Management and Network of Buddhist Organizations in Thailand**. Nonthaburi: Health Promotion in Organizations Section, Thai Health Promotion Foundation.
- Phra Rajpunyaporn (Singkam chayawongso). (2012). **The Participatory Process of Making Righteous Society Under The Model of Goodness Bank for Sub-District Training Unit of People in Northern Region**. Thesis of Doctor of Philosophy in Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Thepweethi (P.A. Payutto). (1990). **Ethnic Buddhist Basis of Social for Thai Society in Contemporary**. Bangkok: Komol Keemthong Foundation.
- Plamphongsant, P. (1988). **Dhammic Economics: Social Economics Philosophy of Buddhist**. Bangkok: Mitnara Print.
- Puntasen, A. (1996). **Thailand Rural Development: Samudaya and Magga Concept Theory and Development Holistic**. Bangkok: Wisdom Foundation.
- Social Fund Office. (2002). **Satcha Sasomsrub Chanthaburi Province Group**. Bangkok: Social Fund Office.
- Suyaprom, S. and others. (2013). **Organizational Management by Buddhist Integration to Strengthen Health and Learning for Thai Society**. The Well-Being and Social Learning Promotion Base on Buddhist Project, Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tonpo, K. (2013). “An Analytical Study of the Concept in the Works Composed by Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto)” **Veridian E-Journal SU** Vol.6, No.1 (January–April): 479-492.